

El curs-seminari d'Introducció a la Toponímia

Joan TORT i DONADA

Del 18 al 21 d'abril de 1994 va tenir lloc en el marc del curs sobre *Països, regions, fronteres en un món canviant*, un curs-seminari d'Introducció a la Toponímia. Amb l'organització d'aquest curs, es procurava d'una banda desenvolupar amb caràcter introductor una matèria com l'estudi dels noms de lloc, que té un interès directe i específic per part de nombrosos membres de la Societat Catalana de Geografia; d'altra banda, hom intentava de recuperar una de les línies d'estudi que havien estat tradicionals a la SCdG, com ho prova el fet de les convocatòries de diverses edicions dels premis Eduard Brossa i Josep Iglésies, dedicats a l'estudi i la recopilació de la toponímia catalana.

Els curs es va estructurar al voltant de quatre temes monogràfics, d'acord amb l'esquema que resumim a continuació:

1a sessió: Presentació del curs i primera lliçó, titulada *La toponímia com a instrument d'anàlisi i descripció del territori*, a càrrec de Joan Tort, professor de geografia del Departament de Geografia Física i Anàlisi Geogràfica Regional de la Universitat de Barcelona. Els punts que es van desenvolupar van ser els següents:

1. Consideracions generals sobre els noms de lloc.
2. La problemàtica dels noms de propis i les dificultats de l'anàlisi etimològica.
3. El «significat territorial» dels topònims. Consideracions diverses sobre les implicacions específicament geogràfiques dels noms de lloc.
4. La toponímia i l'anàlisi de l'espai. L'aplicació de determinats conceptes, categories i mètodes de l'anàlisi regional a l'estudi toponímic.
5. La toponímia i l'anàlisi del territori en les seves perspectives històrica i cultural. Els noms de lloc i l'estudi de la sistemàtica del paisatge.
6. Un exemple d'anàlisi històrico-cultural del territori des de l'estudi etimològic dels noms de lloc: Coromines i la seva interpretació de les colonitzacions històriques de les terres catalanes.

2a sessió: El recull de noms de lloc: notes metodològiques, a càrrec de Ramon Amigó, estudiós de l'onomàstica i autor de nombrosos reculls de base municipal. Des d'una perspectiva essencialment aplicada, el sr. Amigó va dur a terme una lliçó fonamentada en el desenvolupament dels apartats següents:

1. Els noms comuns i els noms de lloc. El risc de desencert en les hipòtesis etimològiques.
2. Els reculls de noms de lloc: els plantejaments de partida, les possibilitats de treball i l'abast de la recerca duta a terme fins ara.
3. Algunes consideracions metodològiques en particular: l'elecció del territori i dels informants, l'enquesta oral, la classificació i ordenació dels materials recollits.
4. Fonts documentals i documentació bibliogràfica bàsica per als estudis de toponímia. L'ús de la cartografia. Notes i recomanacions finals.

3a sessió: Aproximació filològica i dialectològica a la toponímia catalana, a càrrec d'Anna Borbonet, llicenciada en filologia catalana. Els punts desenvolupats van ser:

1. Introducció: Onomàstica: toponímia i antroponímia. Importància dels estudis etimològics a través de la gramàtica històrica.
2. La toponímia d'origen històric, segons J. Coromines: noms pre-romans i mossàrabs, noms romans, noms germànics i noms aràbics.
3. La Dialectologia i la importància dels dialectes: trets diferencials del català occidental i del català oriental, segons J. Veny.
4. Relació de la toponímia amb la dialectologia: trets dialectals de diversos exemples de topònims i valor dels arcaïsmes.
5. Conclusions: importància lingüística de la toponímia, ciència interdisciplinària, i vàlua dels reculls de topònims i de la tasca de persones i estudiosos, i de les diverses institucions (Societat d'Onomàstica).

4a sessió: *Estudi d'un territori concret a partir dels seus topònims. El cas de Cabacés (Priorat)*, a càrrec de Vicenç Biete, autor de l'estudi «Toponímia de Cabacés i el seu terme». Els apartats d'aquesta lliçó, d'un caire eminentment pràctic, van ser:

1. L'experiència personal: metodologia i anecdotari del recull.
2. El marc concret d'estudi: el terme municipal de Cabacés. Situació, característiques i enquadrament geogràfic i lingüístic.
3. Els resultats del treball: classificació dels noms. Sistemàtica seguida i elaboració final.
4. Una interpretació del territori del terme de Cabacés a partir de la seva toponímia.
5. Conclusions finals.

Restava només a assenyalar, finalment, que el curs va ser coordinat pel professor Joan Tort, i que es va desenvolupar en quatre dies successius, amb un grau remarcable de participació.